

Kolozsvári vállalkozókról – románul

Mi lehet a közös Amos Frâncuban és Nagy Gáborban, Gaetano Biasiniben és Janovics Jenőben, Kozmutza Bélában és Farkas Mózesben, Ivan Kreugerben és Frantisek Triskában, Reményik Károlyban és Czell Frigyesben? Nem mindegyikük született kolozsvárinak, de végül is, legalább nagyrészt, életútjuk következtében azzá váltak, és egy adott ponton mind sikeres vállalkozásokat működtettek. Egyesek kisebbeket, mások egészen nagyokat, egyes *brandek* mind a mai napig fennmaradtak, mások eltűntek a kollektív emlékezet feledésének homályában, történészek dolga, hogy felelevenítsék ezek létezését. Voltak ezek között az emberek között művészek, akik számára nem az anyagi haszon volt az elsődleges, hanem az élethivatásból származó elköteleződés. De orvos, művész vagy mesterember, egy dolog a kötet szereplőiben közös: hivatástudattal rendelkeztek, érezhették a *flow*-t, még Csikszentmihályi előtt, és kezdeményezéseik kapcsán nem voltak híján a vízióknak és a küldetésstudatnak, ami minden hosszú távon életképes kezdeményezésnek az alapja.

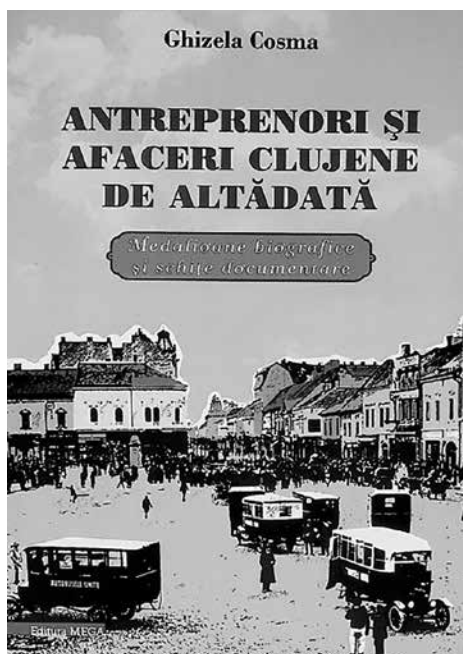
A kötet (Ghizela Cosma: *Antreprenori și afaceri clujene de altădată. Medalioane biografice și schițe documentare*. Mega Kiadó, Kolozsvár, 2022, 340 o.) szerzője a Kolozs megyei könyv-

tár munkatársa, több évtizedes kutatói és oktatói tapasztalattal a háta mögött, akinek doktorátusa a két világháború közötti Románia társadalmi életéből íródott. E könyv esetében a fókusz szűkített, és ennek megfelelő a precizitás is: kolozsvári vállalkozások születéséről és működéséről szól. A kötet ugyanakkor nem egyszerűen helytörténet és gazdaságtörténet, sokkal inkább rövid életrajzok gyűjteménye, melyeken keresztül megismerhetjük a Kolozsvár fejlődésében szerepet játszó személyiségek életét, motivációit, sorsát és értékteremtő tevékenységüket, Rajka Pétertől egészen a két világháború közötti moziipar kialakulásáig. Így például a mai napig működő Victoria mozi valamikor Astra volt. Ugyanakkor ahogy egyre jobban belemélyül az olvasó a szövegbe, mindinkább az lesz az érzése, hogy a vállalkozás, az üzleti tevékenység inkább olyasfajta szerepet tölt be, mint mondatszerkezetben a jelző, és igazából a fókuszban az értékteremtő ember áll. Magyarok, románok, németek, zsidók, vagy akár az erdélyi tájakon egzotikumnak számító idegenek, külföldiek, más nemzetek fiai, akik végül a Szamos-parti városban találták meg helyüket az életben.

A szerző alapos dokumentációs munkát végzett. Nemcsak a kimondottan másodlagos forrásokat, vagyis

a szakirodalmat olvasta el, hanem ahol lehetséges volt, részletesen dokumentálódott az adott kor sajtójából. A magyar nevek helyesírása tökéletes, és a hangvétel, a stílus alkalmas arra, hogy lekösse az olvasó figyelmét és érdeklődését is. Ritkán fordul elő az, hogy tudományos igényű szöveg ennyire olvasmányosan legyen megírva, mint Ghizela Cozma e könyve. Az is megkapja lapjain az olvasói élményt, aki nem a kutató igényével forgatja ezeket. Aki csak jó történeteket szeretne olvasni, amelyek egyben valóságok is, vagy akár csak nosztalgiázní szeretne egy mára már eltűnt világ kapcsán, ami minden csendes derűjével, napos és árnyékos oldalával egyetemben múltunk részét képezte, megtalálhatja ezeket a kötetben. A kor hangulatának visszaadását segíti az a nagy mennyiségű és gondosan összeválogatott képanyag, ami az írott szöveget illusztrálja, és aminek forrása minden esetben szakszzerűen fel van tüntetve.

Szerkezetét tekintve a kötet sok kis fejezetből áll, amelyek témája egy-egy személyiség és a hozzá kapcsolódó értékteremtő tevékenység, ezeket a néhány oldalas fejezeteket pedig tematikus egységekbe csoportosította a szerző. A legelső rész kolozsvári márkákról és ezek létrehozóiról szól: Rajka Péter, a Triska család és faipari vállalkozásuk, a várost a cipőgyártás fellegvárává tevő Renner család, a sörgyáros Czell család, a város élelmiszer-feldolgozó nagyiparának alapjait megvető Vlad család és az Iris porcelángyár az ebbe foglalt írások tárgyai. A következő egység is több vállalkozó és vállalkozás történetét foglalja magába, majd ezt követik a tematikusan specializáltabb részek. A következő alegység az építke-

zési vállalkozókról szól, megemlíthetjük mindhármukat: Reményik Károly, Sebestyén Dávid és Leo Bohățel. Külön terjedelmes alegység foglalja magába a város jónéhány szimbolikus jelentőséggel bíró vendéglátó- és szállodaipari létesítményének és a hozzájuk kapcsolódó vállalkozók történetét. Külön alegység szól az áruforgalmazókról, kis- és nagykereskedőről, ideértve az első autószalonnok megjelenését, valamint a város szimbolikus áruházának, a Sorának létrejöttét, amit egy prágai székhelyű cseh vállalat alapított meg. Külön alegység szól a bankéletről kezdeteiről és az ehhez kapcsolódó egyéniségekről, románokról és magyarokról egyaránt. Hasznos és tartalmas egység az orvosi és gyógyszerészeti vállalkozásokról szóló rész is, itt a teljesség igénye nélkül ki kell emelnem a Hintz-házról, a szanatóriumalapító Mátyás Mátyásról és a Lengyel Miklósról szóló fejezete-

ket. És a legterjedelmesebb, legtöbb esettanulmányt magába foglaló a kulturális kezdeményezésekről szóló. Nyomdákrol, könyvesboltokról, fényképészetekről és a filmiparról szóló kis fejezetek találhatóak ebben. Külön fejezet szól Janovics Jenő gazdag életútjáról, de más, a nagyközönség által kevésbé ismert kezdeményezésekről is.

Ilyen esetekben a hozzáértő olvasó elfogult lehet, és hosszasan tudná sorolni, hogy mi mindenről eshetett volna még szó a kötetben. Ugyanakkor szem előtt kell tartanunk, hogy minden kutatásnak és a gyümölcsöt jelentő tanulmánynak, könyvnek megvannak a maga tematikai, terjedelmi és időbeli

korlátjai. Ennek tükrében érdemes azt nézni, hogy mit tartalmaz a szóban forgó munka, és nem azt, hogy mi hiányzik. Ez utóbbi információkat a jövőben megjelenő, hasonló tematikájú kötetek kell magukba foglalják. Ezen túl viszont érdemes megjegyezni azt is, hogy az ilyen könyvek nagyobb figyelmet is kaphatnának, és nem csak kimondottan a lokálpatrióták körében. Mert a nem oly távoli múlt mikrohistóriái közös kincsünk, és városaink, de falvaink is telve vannak ilyen történetekkel. Nem érdemes átengedni őket a feledésnek.

Lakatos Artur

Disznópásztor